

Motion till riksdagen 2024/25:359

av Anna Vikström och Mathias Tegnér (båda S)

Lagstiftning om ekocid

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att storskalig miljöförstöring (ekocid) bör läggas till i Romstadgan och därmed erkännas som ett brott mot mänskligheten och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det pågår betydande miljöskadliga verksamheter runt om i vår värld som driver klimatförändringarna som utarmar livsmiljöer och ekosystem. Klimatet och ekosystemen befinner sig under en oerhörd press med mänskligt lidande och oöverskådliga ekonomiska konsekvenser som följd. Våldsamma bränders framfart, den utbredda och mångåriga torkan, de återkommande orkanernas massiva förödelse och översvämningarnas katastrofala följder utgör ett allvarligt hot mot vårt samhälle och vår planet. Utan en frisk miljö klarar vi inte klimatomställningen. Ett exempel på ekocidbrott är Rysslands krigsföring i det folkrättsvidriga anfallskriget i Ukraina genom sprängningen av Nova Kachovka-dammen i Ukraina i juni 2023. Det innebar en humanitär och miljömässig katastrof. Margot Wallström har tillsammans med Andrij Jermak, president Volodymyr Zelenskyjs stabschef, lett en internationell högnivåarbetsgrupp som på uppdrag av president Zelenskyj kartlagt de miljöskador som kriget orsakat. Rapporten delger även en rekommendation till ICC att inkorporera ekocid som ett internationellt brott i Romstadgan.

Europaparlamentet (EP) antog redan 2021 ett betänkande som efterlyser starkt EU-stöd för och skydd av klimatet och miljöaktivister. EP uppmanar EU att bekämpa straffrihet vid miljöbrott globalt som en av sina främsta utrikespolitiska prioriteringar och anser att EU bör göra större ansträngningar för att stödja fördrivna personer på grund av klimatförändringar. Hösten 2023 röstade Europeiska unionen för att stärka EU:s miljöbrottsdirektiv med bestämmelser för den allvarligaste miljöförstörelsen, så kallat ekocid.

Romstadgan omfattar de allvarligaste brotten som angår hela det internationella samfundet och är grunddokumentet för Internationella brottsmålsdomstolen i Haag (ICC). Brott som idag faller under ICC:s jurisdiktion är folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser och aggressionsbrott.

Om ekocid skulle omfattas av Romstadgan till följd av ett brott kan gottgörelse ske genom nationella domstolar eller genom ICC. Begreppet ekocid är inte nytt. Under den period då Romstadgan förhandlades var ekocid med i diskussionerna men förhandlades bort vid antagandet.

Ett projekt initierat av European Law Institute (ELI) avsåg att bidra till debatten om definitionen av ekocid som ett brott mot mänskligheten och ge konstruktiv analys av den oberoende expertpanelens rapport om ekocid. Projektet avsåg också att erbjuda en rättslig grund för antagande av EU-lagstiftning och bidra till att öka medvetenheten om hur brottet ekocid kan införas inom Romstadgan. Det finns nu en föreslagen definition från projektet som övergripande lyder: ”Med ’ekocid’ avses i denna stadga olagliga eller hänsynslösa handlingar som begås med insikt att det finns en påtaglig sannolikhet för allvarliga och antingen vidsträckta eller långsiktiga skador för miljön som orsakats av dessa handlingar” (förtydligande definitioner framgår av deras förslag).

Vi vill skärpa det internationella samarbetet mot miljöbrott. Straffriheten är idag omfattande för miljöbrott och förstörelse av livsmiljöer. Det är nödvändigt att öka de internationella juridiska möjligheterna att utkräva ansvar och säkerställa att storskalig miljöförstörelse kriminaliseras. Storskalig miljöförstörelse (ekocid) är en medveten strategi i krig. Floder, skogar och åkrar med deras djur- och vattenliv och biologiska mångfald förorenas, skadas och dör. Därför vill vi att Sverige tar initiativ för att storskalig miljöförstörelse läggs till i Romstadgan som ett internationellt brott möjligt att åtala vid Internationella brottsmålsdomstolen.

Anna Vikström (S)

Mathias Tegnér (S)